

Цетиње, 22. маја

Међусобне новинарске свађе у Софији, Биограду и Атини уносе отров у млади и здрави организам Балканског Савеза. Стара злоћа, онакв инат, растровано ништавило зависти и мржње сличе се у мастило лакомислених и злијех пера, која не блаже, већ драже, која не смирују, већ распирују, да би се од ситнице створила крупница штетна свијема Балканцима, а толико корисна похлепним погледима са стране, којијема сјајне и славне балканске војничке побједи побркаше рачуне балканског освајања и заробљавања. Уз пера ситничара и свађалица, којих је на Балкану у сва времена, особито у редовним приликама, вазда био приличан проценат, гласнуше се и бивши политичари — преко новинарских органа заједничког нам непријатеља, да испод његова скута траже суд браћи! Јуначком маху војника, идеалном полету мислиоца и родољуба поткресаше крила, да би одозго лакше узлетио демон туђинштине, који се још никако не може помирити са новим стањем ствари на Балкану.

„Аох, Балканци, аох људи!

Што ви је?“...

Не видите ли, ко вам се свађи највише радује? Не опажате ли како вас вјешто драже једне противу других, одобравајући најприје једној страни, па последије другој? Не увиђате ли да се свађа око подјеле заједничких тековина управо и тражи не зато, да би се тобоже ма којој страни учинила правда, већ да би се сви заједно ослабили и онеспособили за отпор заједничком непријатељу?

Непријатељи се јавно радују, пријатељи очајавају. А код једних и других пада нам углед. Нијесу само војничке врлине довољне да сачувају моћ једног народа. Политичке врлине у равној су мјери потребне. Војничке побједи мало ће користи донијети ако их помрачи политичка незрелост. Политичка зрелост не трпи празно надгорњавање, сујетно испитивање чија је заслуга за побједу, и пакосно цјепидлачење око заједничког плијена. Братски договор, великодушно узајамно попуштање и међусобно признање знаци су политичке зрелости. Помирење унутра у међусобним односима, сложено огорчење у борби са спољашњим противником — то је услов наше побједи, залога свијетле будућности. Јединствено јунаштво, којим код Лиле-Бургаса, Куманова, Скадра и Једрена задивисмо сав свијет, треба да нађе своје продужење у јуначком савлађивању старијих злијех навика и нашљеђених гријехова, који нам држаху за вратом петвјековни јарам ропства мраку и назаћку.

Тако ће и бити.

Балкански сјај са мачева из јуначких мишица мора постати бал-

канска свјетлост новог, вјечног живота грађанских врлина. Јесенашње војничке побједи, понос Балканаца, не смију да се изврну у ружне бесциљне свађе, бруку Балкана. Дух слоге, који је везао браћу на бојним пољима и учинио дјела дивљења достојна, нека их на сва времена сједини и у мирно доба. Кад смо непријатеље сложним војскама запрепастили, што их не бисмо вјечито сложним владама, скупштинама и јавним радницама упропастили! Зашто свађалачка пера и отровни бесједници да разграде што је заједнички проливена крв саградила?

Наше је дјело свето; оно је благословено. Имало је хиљаде и хиљаде мученика. Њихове душе захтијевају да Балкан не буде прђија појединаца, већ свијех Балканаца, пошто само тако неће бити плијен туђинаца. Изнад љубави према интересима појединаца нека шири крила љубав спрам цијелога Балкана, јер само она биће у стању спријечити ход Запада на Исток — преко заробљених балканских народа.

У потоњем тренутку, у очи подјеле освојених земаља, непријатељи се збунише и много растужише. Мјесто да иду војске једна противу друге и да међусобним ратом дијеле плијен, што би „пријатељима балканске самосталности“ било толико мило, крећу се на састанак предсједници влада балканских краљевина, да се у братском загрљају договоре, споразумију и нађу начин да сви буду задовољни и срећни.

Радост нам обузима душу. Увиђавност ипак побјеђује. Софија, Биоград, Цетиње и Атина грле се у братском споразуму и грлиће се на сва времена. Политичари усавршавају дјело војске.

Како је мир потписан

— Телеграфске појединости о раду у Лондону —

О потписивању прелиминарног мира постоје ови телеграфски извјештаји:

Потписивање прелиминара

Лондон, 17. маја. — Прелиминарни мир између балканских савезника и Турске био је потписан данас у 12 сати 40 минута. Последије потписивања мира напустили су сви делегати у 1:30 последије подне палату Saint James, пред којом се налазио један фотограф, који је у овом историском моменту фотографирао делегате при њиховом излажењу.

Говор Греја и делегата

Лондон, 17. маја. — Последије потписивања прелиминара држао је шеф бугарске мисије др. Данев говор, у коме је рекао, да су делегати свршили и овај пошљедњи тежак посао. Последије данашњег историског датума од дана, кад престаје ратно стање, а ратне се стране враћају у пријашње редовне сусједске односе имаће оне да ријеше још тешке проблеме који се тичу њихове будућности. Последије борба треба да настану добри односи, у којима ће се заборавити на тешке дане, који су прошли. Према начину, како ћемо ријешити ову задаћу, судиће нас свијет.

Последије тога захвално се Данев Сир Едварду Греју, који је највише допринио закључењу мира, а на пошљетку је изјавио, да делегати никад неће заборавити гостољубив пријем у Енглеској, која је по својој гостољубивости позната. Он

моли Сир Едварда Греја, да изрази захвалност делегата Његовом Величанству Краљу.

Последије Данева говорили су још шефови српске, црногорске и грчке мисије који су се такође захвалили Сир Едварду Греју и замолили да изрази њихову захвалност и краљу.

Црногорски делегат Поповић је рекао: Ми смо под притиском закључили прелиминарни мир, али сматрамо Енглеску која је много допринијела томе, што смо изгубили Скадар, нашим дужником, и надамо се, да ће нас она за то подупирати код исправака границе са Арбанијом, а нарочито како бисмо могли добити природан пут из Подгориче у Пећ.

На пошљетку је узео ријеч Сир Едвард Греј, који је честитао делегатима на закључењу мира и дао је изрза своје задовољству, коме ће се прикључити и остале велике силе, што је закључен мир.

Како је био мир закључен

Лондон, 17. маја. — „Рајтер“ јавља, да је мир био потписан пет минута последије тога, што су се делегати скупнили. Кад су делегати дошли у палату Saint James, Сир Едвард Греј још није био тамо, и делегате је примио чиновник министарства спољних послова. Греј је дошао одмах последије делегата и рекао им, да мир треба одмах потписати. Пошто су сви делегати добили у руке уговор да га потпишу, и пошто су ставили своје потписе, устао је Сир Едвард Греј и држао свој говор. Последије њега су говорили шефови свих мисија, међу њима и шеф турске мисије Осман Низами паша.

„Самоуправа“ о закључењу мира

Биоград, 17. маја. — Владин орган „Самоуправа“ изјављује, да ће последије закључења прелиминарног мира наскоро доћи дефинитивни мир између савезника и Турске, и изражава наду, да ће велике силе уважавати жеље Србије код дефинитивног уређивања стања.

Рад амбасадорске реуније

Беч, 18. маја. — Последије потписа прелиминарног мира између балканских држава и Турске, окрће се сва важна амбасадорској реунији, која има да ријешити ова питања: дужне границе Арбаније, арабанског статута и Егејских Острва. Кад овај програм буде готов, биће довршена и задаћа амбасадорске реуније. Изгледа да ће Сир Едвар Греј са једнаком енергијом форсирати рад реуније, како је форсирал рад балканских делегата. Тако има наде, да ће реунија довршити свој посао до средине јуна.

Дине последије потписивања мира

Лондон, 18. маја. — Последије потписивања уговора о прелиминарном миру скупнили су се делегати код дине а, где је дошло до занимљивих политичких разговора. Делегати балканских држава хвалили су Турке, да су се добро држали и витешки борили. Говорило се и о положају, који је настао закључењем мира.

Лондонска штампа и закључење мира

Лондон, 18. маја. — Овдашње новине прослављају потписивање прелиминарног мира као догађај, који је створио на Балкану нову епоху, и славе Сир Едварда Греја, који има највише заслуга у томе, што је прелиминарни мир био тако брзо прихваћен.

Појединости о закључењу мира

Лондон, 18. маја. — О потписивању прелиминарног мира јављају се ове занимљиве појединости: Делегати су врло брзо један за другим потписали протокол. Данев је пером у руци учинио покушај, да у протоколу учини једну измјену, наиме да дометне, да уговор ступа одмах у важност, само треба да га ратифицирају владе и парламенти. Делегати балканских држава били су с тим споразумни, али су турски делегати живо протествовали, због чега је овај додатак изостао.

Детаљи мира

Лондон, 18. маја. — „Рајтер“ јавља, да су данас делегати балканских држава држали заједничку седницу, на којој се расправљало о разним питањима, која треба да се још ријеше између савезника и Турске, а о којима нема говора у уговору о прелиминарном миру. Створени закључци предложити ће турским делегатима на сједници, која ће се одржавати са њима заједно у понедељак.

Закључење мира у талијанској комори

Рим, 18. маја. — У комори је више говорника изражавало радост због закључења мира и овластиво је председника, да честита енглеској влади, што је у енглеској пријестоници закључен мир.

Опасност за балкански савез

Мале балканске државе, кад су склопиле савез међу собом, те загазије у рат против Турске, морале су страховати, в то у највећој мјери страховати: да ли ће успјети и да ли њихов савез неће па брзо бити растурен од моћне турске војске. Турека је остала у гласу, да има једну од најбољих војска у Европи, па је балканским савезницима морало лебдити пред очима оно, што је било пред Плевном, кад је Турека задржала војску велике Русије, па је Русија тек последије великих жртава могла продри до Цариграда. Од оно доба за тридесет и пет година још се турска војска у сваком погледу усавршила, а зна се, да је турска војска на све стране имала њемачке инструкторе из оне њемачке војске, која је Француску оборила.

Мишљење војничких стручњака у Европи било је то, да ће Турека смрвити балкански савез.

Дошло је друкчије. Читава Европа била је изненађена неочекиваним успјесима балканског савеза против Турске. Сав свијет у Европи није могао вјеровати својим очима, да су државе балканског савеза обориле Турску. Војске балканског савеза чиниле су својом храброшћу чуда, те се могле сравнити са најхрабријим војскама свијетеке повјеснице, па нијесу заостајале ни за француском војском под Наполеоном I. Нико у Европи није могао представити себи, да у тим војскама балканског савеза има женијалних генерала, који стоје на висини стратегије и тактике првих европских официра великих држава.

Али па сваки начин, балкански савез, кад је загазио у рат против Турске, много је метао па коцку. Успјех је био сумњив и врло несигуран. Данас, кад се успјеху балканског савеза диви читава Европа, данас, кад је храброшћу и неизмјерним жртвама синова држава балканског савеза Турека оборена, те створен у свијетској повјесници голем преображаја у корист европске цивилизације и културе, данас пријети том балканском савезу друга, можда још већа опасност, него онда, кад је тај савез загазио у рат против Турске.

Балкански савез са својих само осамнајест милиона становника не би могао бити уврштен у категорију велесила, али према оном, што је својом снагом оборно турску царевину и што је показао, да је калибра европског духа, може и са својих осамнајест милиона становника да игра улогу једне велесиле.

Али докле је кадар балкански савез да игра ту улогу? Само докле, док заједница балканског савеза чврсто стоји. Чим се и један камијак из зграде чврсте заједнице балканског савеза извуче, тај савез је одмах пољуљан и може па радост противника хришћанских народа на Балкану да се сруши. А јаки темељ згради балканског савеза чини слога међу балканским савезницима.

Ево још траје балканска велика криза, још нијесу сређене прилике на Балкану, а клета неслога већ помаља своју главу да разори заједницу балканског савеза.

Између Бугарске и Грчке и Бугарске и Србије постоје спорови око подјеле освојеног земљишта. Ти спорови све се више заоштрају.

Ми о тој немилој појави до сад нијесмо говорили, јер нас је љуто бољела и тешко нам је било да је у опште додирујемо. Биљежили смо само извјештаје, које смо са стране добијали, онако како су нам долазили, устрчувајући се да у суштину спора ула-

зимо, увјерени да ће се све те несугласице изравнати и да неће бити потребе, да се ико у то мијеша.

Ту наду још и сад гајимо. Дао Бог да се она и оствари и да се све несугласице изравнају и не дође до опрека. Жалили бисмо у томе случају сваког савезника, кога би заоуде свашао, а највише балкански савез, јер би он био доведен у опасност, чиме би све савезне балканске државе биле осјетно погођене.

Зато и апелујемо на праве родољубе, разборите и паметне политичаре у савезним нап државама да пређу преко свију забавица, да се не објару на интриге са стране и да мудро и увиђавно поступају у општем добру, не подијељујући једна савезница другу и не пакостећи једна другој, признавајући свака другој неоспорне заслуге и не крвечи једна другој криво стечене тековине у овом рату.

Балканске државе су саме савез створиле у споразуму и слози, па треба и све спорове у споразуму и слози и да рјешавају.

Дебата о Пашићевом експозеу

— Из Н. Скупштине у Биограду

Биоград, 16. маја. — Скупштина је започела дебату о изјави министра председника Војна националиста С. Рибарац је рекао, да је изјава доста нејасна, а да је цитела тај сукоб скривила радикална странка, која већ деценијама води бугаро-филску политику. Уговор са Бугарском склопила је влада у овакој форми и са оваковим одредбама, зато што није имала поуздања у властиту снагу Србије. Балкански савез може да се одржи, ако равнотежа неће бити поремећена. О Балканском питању изјавио је председник бугарског савеза др. Данев у Лондону да Бугарска није била дужна подупирати Србију по уговору у овом питању и српска влада учинила је велику погрешку, што је пропустила, да одмах побједе ово тврђење. Српска влада бринула се више за балкански савез, него за интересе Србије. Ако Бугарска и пристане на то, да Србија задржи све освоенне територије, није то никаква оштета Србији са њене стране за помоћ, коју је Србија указала Бугарској, јер ове крајеве Србија није узела од Бугарске, него од Турске. Министар председник Пашић учинио је важио откриће, да је Србија и за вријеме анексионе кризе била са Бугарском у некаквом савезу, али да од њега никакве користи није имала. Влада је на себе узела тешку одговорност, што није прихватила предлога, који јој је био стављен ради Солуна. Говорник је напошљетку предложио дневни ред, којим Скупштина треба одмах да прогласи присаједињење освоенних крајева Србији, а влади да се изрази неповјерење.

Социјалиста Драгиша Ланчевић изјавио је у име своје странке и у име свих социјалних демократа Балкана, да је потребно, да се изврши што прије демобилизација свих балканских држава, јер да народ жели мир. Уједно се изјавио за балканску федерацију.

Напредњак Павле Маринковић рекао је, да је српска војска сјајно извршила

свој задатак и да сада дипломатија гребаче да доврши њено дјело. Жалосно је, што је дошло до препирке између савезника, јер се тиме смањује значај њихових побједа. Влада је погрјешила, што је у савезничком уговору признала Бугарској чак и такве градове, као што је Прилин. Бугарска се понаша према савезницима неолодно, јер је тражила помоћ Србије у свом сепаратном интересу, а тиме се продужио рат, чиме се омогућило умјешавање великих сила. Српска влада прерано је попустила у питању Арбаније пред Аустро-Угарском. Србија мора добити заједничку границу са Грчком, што је у великом интересу објиг држава, за Грчку нарочито због тога, што ће тиме Солун добити потребити „hinterland“ без кога не може опстати. Српски народ жели живјети са бугарским народом у пријатељству, али уговор не постоји више, јер га је Бугарска сама изменила. Право је на страни Србије. Ако је Бугарска могла предати Румунији Силистрију, а да при томе није испалила ни једне пушке, онда је чудновато, да оспорава Србији крајеве, које је српска војска толиким жртвама освојила. Говорник се нада, да ће се спор ипак ријешити мирним путем, јер полаже много у увиђавност краља Фердинанда, који ће увидјети, да би пошљедиче оштријег спора биле и по Бугарску врло тешке. Али за сваки случај Србија треба да учини све нужне припреме, да своје право брани у најскрајнијим средствима.

Самостални радикал М. Драшковић узима са балкански савез и каже, да би се дискусија о спорним питањима морала одложити на касније вријеме. Сад се ради о подели земљишта, али рат се није водио за то, да се границе стварају, већ зато, да се границе укидају. О разграничењу са Црном Гором рекао је од ријечи до ријечи ово: „Разграничење са Црном Гором г. председник је метнуо на прво мјесто и прешао с најмање труда. Ми би вољели, ја бих ипак лично био задовољан да је избјегнуто и ријеч разграничавање. Између двију српских крајевина више нема граница. И ми и Црна Гора слали смо војнике да униште, а не да створе границу. Може да буде и нека буде административних размеђивања, нека буде атар Србије и атар Црне Горе, али државних граница не желимо ни ми, ни Црна Гора. Ми смо што и они, они што и ми. Стражар на Ловћену нека остане као што остаје на Авали, олакше нека се бди над српском земљом диву уједињених крајевина, над круном два српска владара, нека се као на Солуну даје стражама иста лозинка и тражи исти одзив, али на Лиму и Дрину стража више нема“.

Говорник даље истиче, да животни интереси Србије и Грчке траже, да ове двије државе имају заједничку границу. Жали, што влада није савала Скупштину прије него што је арбанско питање било дефинитивно ријешено. Сад је прекасно о томе говорити. Односно уговора Србије и Бугарске каже говорник, да би једина праведна подјела освоеног земљишта била та, да се она изврши према војној снази, коју су Србија и Бугарска имале у рату. Послије битке код Битоља била је задаћа балканског савеза извршена. Наставак рата био је само у интересу Бугарске, која не може тражити, да од

немаштина; а за њима иде женска чељад забуљена лица и погнуте главе... Магарци, преговарени товарима, журе под тешким ударцима дебелих надица — својих господара... Метеж и врева одавих страна... На каменом мосту богораде просјади да их се човјек не може отргети; а чистачи обуће надижу паклену вреву, пудећи се да чисте обућу за два метелика“...)

На сваком кораку сријеташ се са по неким својим пријатељем и знацем: застаете, поздравите се и журите својим послом, јер изгледа, да у овим часовима нема времена да се дангуби...)

Кроз ову вреву и метеж одјекну у даљини пискави глас трубе: «Тра... тра — тра... тра тра...» глас који потреса душу и тијело... Редови војске застају, ослушну и последије пође подугласан шапат:

— Неки војник... Бог да му душу прости!...

И збиља из једне побочне кривудае улице указа се скроман спровод... Један гологлав војник, црвених очних капака и подбула лица ушљед несанле, носио је крстачу; за њим један вод војника па опда мргвачка кола, на којима са кочијашем сједи наш поп — Петре. За колима још неколико војника, погнуте главе, један официр и нико више.

Придружих се овоме скромном спроводу и упутих првог војника до себе:

— Одакле је овај војник, што је умро?

*) Метелик, бакаран новац, од Бпара (марјаш)

ратних успјеха само она има користи. И за то се мора савезнички уговор редиговати. Он предлаже, да се владина изјава узме на знање и да се позове, да одлучно заступа виталне интересе државе.

Министар председник Пашић изјављује да прима овакав дневни ред.

Трифковић (старорадикал) каже, да су српски захтјеви оправдани и да је Србија својим искреним захтевима заслужила да се њени захтјеви уважавају.

Послије тога била је дебата закључена, а код поменених гласача био је примљен дневни ред, како га је предложио Драшковић, којим се изражава влади повјерење, са 125 против 18 гласова.

Ратна оштета

— Балкански савез и новчана накнада —

Међу најспорнијим тачкама између великих сила и балканских савезних држава у овом тренутку је ратна оштета. Тај захтев савезници су истакли од почетка првих преговора с Турском, али га — поред толиких других особених и нервозних питања — нијесу довољно нагласили тако, да се не само Турској но и самим великим силама учинило да ће се преко њега моћи пријећи лако. У тринуку док су Бугари говорили и мислили само о Једрену, Срби о пристаништу и арбанским границама и Црногорци о Скадру, Грци о Епиру и Јањини, о ратној оштини једва се и претресало. Оно мало што се говорило — говорило се с бугарске стране.

Данас се о том питању у свима савезним балканским државама живље претреса, не само с разлога што се остали спорним питањима ближе већ коначне солучије, већ и с тога што је вишемјесечни економски биланс рата дао тој теми значај првог реда. Иза неколико мјесеца тешкога и скупог рата, Србија, Бугарска, Грчка и Црна Гора нашле су се не само пред великим цифрама учињених жртана, но нарочито, пред још већим цифрама издатака које тек треба чинити сад одмах и кроз читав низ година, да се, на једној страни, угрошак народне снаге накнади и, нарочито, да се, на другој страни, новоосвојене области, од тошко векова запуштене, неуређене, некултивисане, неорганизоване, и економски неразвијене, оснособе за нормалан живот, културу и економски напредак.

Тај тежак задатак, скопчан са великим финансијским жртвама, стоји нарочито и пред нашом земљом, која у великом дијелу својих освоенних области има крајеве у којима није није ништа урађено за њихову културу, ни у неким, чак за дуги низ година, једва се што може и урадити с нагледом на успјех. Зато и наша земља чини се још чини нам се, до сада најмање чула у овом питању, са своје стране мора на првом мјесту, највећом енергијом будућег заједнички захтев укупног савеза, а затим, при појединачном распореду турског дуга и гурске оштете, дакле и терета и накнада, истаћи принцип праведне подјеле једних и других, не само у сразмери квадратних километара и учињених жртана, но и оних које се има учинити, као и у сразмери економне вредности подијељених области.

Велике силе, које су, под изговором да обезбједи финансијску срећеност Тур-

ској, у овом питању стале на страну побјеђеног нијесу се показале ни праведне ни мудре. На првом мјесту, скромна цифра ратне оштете, коју савезници траже, представља у ствари олакшање оног дела турског дуга, који сразмјерно пада на изгубљене турске провинције у Европи. Од њих ни турска ни страни повјериоци нијесу до данас имали користи. О стављање тога терета на азиску Турску не мијења дакле ни у чем њену финансијску способност за даљи живот и напредак. Али је важније друго. Ако велике силе, које се у овој прилици залажу у двострукој улози као судије и повјериоци, хоће да обезбједи финансијске способности својих клијената, они ту исту тежину на корист и своју властиту и европске цивилизације, морају показати у штићењу и помагању балканских савезника, који су им исто тако дужници, и који ће — економно способни и помагани — бацити се свом снагом и свим средствима на подизање освоенних области, и развити балканско полуострво у једну домену културе, напретка и богатства, која ће сувим златом исплатити и своје раднике и своје повјериоце.

Распродаја Турске

— Интересантан чланак „Новог Времена“ —

Док је најважнија цијеле Европе усредсређена на западном приморју балканског полуострва, у то исто вријеме, на источно крају истог полуострва, у Цариграду, дјелом се одигравају, дјелом припремају догађаји од врло великог значаја за руске интересе. Ови се догађаји могу у кратко назвати распродаја на личитацију и по комаду целокупне државне сопствености отоманске царевине. Продају се концесије сваке врсте, продају се цариградски кејови, продају се државне радионице, арсенали, необрађена земљишта, државне зграде, једном рјечи продаје се без разлике све што има вредности и за шта се — то је најпрече — одмах може да пролађе купач. Продавци, то јест садашња турска влада, не знајуће толико око цијене. Продаје се не само са 50, већ и са 90 процента испод цијене — само да се одмах подигне новац.

Основни узрок који изазива ову беспримјерну распродају лежи — у потпуном одсуству новца у државној благајни. Ово немање новца траје већ неколико мјесеци и долазило је већ дотле, да је влада, у тежњи да дође макар до неке безначајне суме, прибјегавала већ и изванредним продајама старе гвожђарије у арсеналима, па је под маском овог „старог гвожђа“ распродавала прилично скупоцене предмете мајсторског алата, затим је продавала у бесцење парцеле државног земљишта и т. д.

Сада је пак, кажу, немање средстава у отоманској благајни постало још оскудније. Треба плаћати Нјемцима излиферовани ратни материјал, а средства за исплату нема. И не хотећи мора се пуштити на добаш све што се само може и захваљивати Нјемцима ако пристану да за предане топове у мјесто новца приме арсенал на Босфору...)

Разумије се, да све ове распродаје нијесу без користи по лица која су сада у Цариграду на влади. Чинећи солидне

Пет вјекова те је газила туђа нога, пет вјекова су те разносили туђи хати на својим копилама и дође вријеме да примиш чедо своје у паручја своја... Крв твоје дјече нависила је сваку стопу твоје земље и блиста на свакој травици твојој као бисерје и крвави рубини. А кроз нијему тишину као да струји хор имфа: »Нек ти је прста крв наша!... Нека је благословен сваки педаљ твоје земље, коју зауземо крвљу нашом!... Нека ти је прсто!«

Тра... тра... тра!... тра!... тра!...

Епо већ бјеласају бјели мраморни крстови... У гробују смо... Како се човјек осјећа невагодно, кад крочи на ово земљиште, које је мета човјечјег живота!... На једном гробу чује се гласна зајевка једне остарије жене... Сип јој, јединица у најбољим годинама, замијенио је овај свијет лећиним... Ово околних гробова стоје жене са запањеним свијетама, и туно гледају у таласати пламен воштањина, чекајући да догору... Гробар, један омазан човјечин, сагао се крај гробнице и прибјера приљепене и ивице испуног коштурса — на једну томицу, да би их опет спустио крај сандука на своје мјесто — јер је грехота да се растурају...)

Скидоше скромни сандук са тијелом покојничковим и спустише на земљу из које бије плесан и и вала... Поп Петре изатаче епитрахил и огроче кратки помен, а жене изгруше са свих страна и почеше дијелити свијеће по ивицама отвореног сандука.

ПОДЛИСТАК

ПОШЉЕДЊИ ПОЗДРАВ

Диван новембарски дан... Сунце грље и, распјајући своје претпошљедње зраке преко околних брда, бјеласе се по немирним таласима Вардара, који се хучно дробе о сводове стародревнога моста... У сумагличастој даљини, као какав страховити див, диже се Ђуботен, крајњи и највиши огранак Шариданије, покривен ледом и подејећа на алијске глечере... Водно...*) Маркова Крушка и остала околна брда бацили су на себе зимско рухо и бијеле се покривена сивјетом; а ми у Скопљу, нашем лијепо Скопљу, идемо лако одјевени и уживамо посматрајући залазак сунчев, који је тако лијеп, тако величанствен, да нам роји сваки поглед... Видијети рађај и залазак сунчев у Скопљу — значи видијети много. Ја нијесам pjesник у толикој мјери, да то могу да опијем и опишем... Ја нијемим погледом посматрам све то, дивим се величини и снази природе...)

По уским и кривудаим улицима промиче стапошњиство измијешано с војском. У омањим буљунцима враћају се Турци својим кућама потрпавши у водујска кола биједни пртљаг и изгладилу дјечину, са чијих увелих обрашчића зија сиротиња и болест, глад и

*) Водно и Маркова Крушка, два веома велика брда на крају — управо у самој — вароши.

одбице, они uvijek mogu sebi da izdju-
stvuju dobar procent; stoga su veoma na-
klozeni svima ovim transakcijama.

Za državu, koja ni direkto ni indi-
rektno nije zainteresovana u stvarima
na Bliskom Istoku, ovaj raspad Otoman-
ske Imperije moze se ciniti samo za-
bazan, ali za Rusiju ovo pozorište
rasprodate Turske „na licitaciju“ ne
samo da nije smijeshno, već je i veoma
жалостно и захтева с наше стране на-
рочиту пажњу.

Јер када је турска влада нашла начина
да продаје арсенале, ко јамчи да она
неће наћи начина да продаје ако не само
батерије на Босфору и у Дарданелима, а
оно бар такве парцеле земљишта на о-
балатама морезуина, које имају велики стра-
тегиски значај. Још већу важност по
руске интересе представља то што стране
компаније добијају концесије за гра-
ђење жељезничких пруга и пристаништа
у азијској Турској. Разумије се, да је про-
цедура даровања концесија далеко комп-
ликованија од закључења обичног уго-
вора куповине и продаје, али кад има
жеље турске владе, све прилично сложене
формалности које обично условљава
добањање концесија, могу бити ванредно
упростављене.

Пошто су главни купци у распродаји
турскога имања Нијемци, у Француској
и Енглеској су се због тога озбиљно за-
бринули. Веле, да је француски амбаса-
дор у Цариграду дао изјаву турској вла-
ди да ни једну концесију која је дана у
Турској послје 10. јануара ове годи-
не, Француска неће признати. Овакав ко-
рак француских представника мора се
поздравити; али је сумњиво да ли ће он
имати реалног значаја. Француска мо-
же протестовати само против концесија
које наносе штету њеним раније стеченим
правима, али не против сваке концесије
у опште коју ће у Турској, уз вршење
свих формалности, добити ма која стра-
на компанија. Далеко практичнији се мо-
же сматрати корак британског посланика
у Цариграду, који је, веле, изјавио на
Порти да ће, у случају да Немачка до-
бије концесију за пристаниште у азијској
Турској, Енглеска за се потражити од-
говарајућу концесију. Перспектива на
неминовност овакве компензације, може
бити у неколико ће обуздати распрода-
вачке тежње данашњих вођа турске
владае.

Ако ми и даље будемо продуживали
своју пређашњу политику на блискоме
истоку, врло брзо ћемо дочекати да у
мјесту турске Мале Азије имамо пред
собом велику немачку трговачку кућу, о
чим претензијама ћемо морати водити
врло озбиљна рачуна.

Ради заштите својих интереса треба
ло би да истакнемо принцип компензација,
то јест да изјавимо турској влади да ћемо
у случају ако она да ма коме ма какве
концесије, тражити за себе одговарајуће
концесије. Али само се по себи разумије,
да зато треба раније одредити шта ми
сами хоћемо и шта нам је најпотребније.

Балканско питање

— Стварање самосталне Арбаније —

Чини се, као што свијег копни, да с
ниме нестаје и овогодишње бригае. Непо-
средна опасност узмиче, али стање ев-
ропског болесника остаје озбиљно. Чо-

Никада нећу заборавити тај тренутак!...
Он ће бити дубоко урезан у мом срцу и
души мојој... Изнајпре почеше у околостоје-
ћих навирати сузе у очима, потом уздаси,
затим грозничави дрхат усница, па постепено
као неко струјање и нарицање. Са пошљед-
њим: »Вјечнаја памјат« заталаса се све из
неколико десетина женских грла, захори се
гласна зајевка, која одјекиваше кроз нијему
тишину овог мирног обитавајштва...

— Душо моја, кам ти га мајка, да те
види!...

— Сипко мој, кој ће те жалити, немаш ни-
кога свога!...

— Своде мој, није ти туј сестра и мајка,
да те оплака!...

Грло се стеже, сузе навиру у очима и чо-
вјек, гутајући, зауставља тај силни извор,
који је тако јак, као набујала ријека, која
проваљује, раздире и носи све, што је пред
њом.

Тра, тра, тра! тра, тра...

Пошљедњи поздрав... Потмула дупа земље
по снуштеном сандуку завршаваше ову тужну
и скромну свечаност... Ја стојим и бесвјесно
гледам, како гробар загрће плитки гроб, а
поп Петре испише на бијелој крстачи име и
презиме покојника.

Скопље.

вјек мора да се пита, гдје треба тражити
узрока овоме стању. Врло је важно по-
ставити праву дијагнозу. Трговина и ин-
дустрија цвјетају као никада прије по
цијеломе свијету. Извоз и увоз у Енгле-
ској постигао је рекорд над читавим
временом, од како ова држава постоји,
а сухоzemне државе, у првом реду Не-
мачка, показују у извозу и увозу такве
бројеве, каквих не бијаше већ много
година. Међу силама нема више дифе-
ренција ни спорних објеката, па уз
све то непомично пред нама стоји ратна
авет. Човјек би мислио, да би само оз-
биљни узроци могли промијенити европ-
ски мир. Па ипак није тако. Анексија
Босне, само на папиру, која нема никак-
ве практичне вриједности, пријетила је,
да ће расирити ратни пламен. Мали па-
раброд пред Агадиром мало да није био
узрок, да европски народи ударе је-
дан на другог. И најпослије је брига за
самосталност Арбаније опет побудила
ратну аветину, која је искезила на нас
зубе. Што оправдава ову опасност? Да
ли је са становишта трезвјеног опорто-
нутета право радила наша влада, која је
одговорна за спољну политику? Усуђу-
јем се рећи: Не! Није ту говорила памет,
него срце! Страх пред панславизмом би-
јаше мјеродаван. Тако је постала албан-
ска утопија. Сузбијање славенске супре-
мације на Балкану бијаше главна брига
наше спољне политике. Да сам ја управ-
љао нашом спољном политиком, ја се
не бих отимао о плијен, него бих га по-
дијелио. do ut des. Узмите ви територију,
а мени дајте економске компензације. То
би био мој принцип. Што је вода за
пољске усјеве, то је могла бити Аустро-
Угарска монархија за Балкански Савез.

Ко би нас могао сметати у томе по-
слу? Не, ми смо пошли другим путем.
Истакли смо себи само као циљ ствара-
ње нове државе, Арбаније. За овај смо
захтев издали већ милијарду, а сто два-
десет хиљада радника је остало без
посла.

Зато се Балкански Савез претворио
у непријатеља наше монархије. Гдје су
компензације? Идеја, да ће ново ство-
рена Арбанија служити као утисак срп-
ском, бугарском и грчком утицају, који
отима маха — показаће се као утопија.
Стварање државе, која није никада по-
стојала, врло је проблематично подухвје.

Како себи представљају уређење ал-
банске државе, која није никакав
конкретан план, ни географски, ни ет-
нографски, а најмање културни! Језик,
вјера, култура и литература јесу разли-
чити, ако их уопште и има. Безбројна
племена, без икакве везе, настанују је-
дан крај, у коме нема никакве културе;
све што није српско или грчко, албан-
ско је. Дакле један потпуно негативан
појам. Најбезобзирнији свјетски освајачи,
Римљани и Турци, нијесу били никада го-
тови са различитим албанским племеном.
Већ се хиљаде година пролијева крв, да
се успостави ред у овој земљи. Све прет-
поставке за стварање државе недовољне
су. У првом реду државна идеја. Колики на-
род не веже ништа а раставља све? Го-
вор, вјера, обичаји и начин живота. Уз то
је грађански рат и разузданост живота
потреба сваког појединца.

Ми хоћемо да јамчимо за одржање
реда код оснивања ове државе? Хоће
ли Аустрија или Италија да жртвује крв
и иметак да уведу мир и ред у новоо-
слобођеној Арбанији? А ако не пође за
руком, да се овај ред uvede — а сви су
изгледли да ће тако бити — хоће ли Ау-
стрија или Италија да спријече да нај-
ближи учасници, чланови балканског са-
веза и не покушају да овај ред створе
сопственом руком? И сваки такав поку-
шај доводи до нове европске комиси-
јације, нових оружања и нових ратних
опасности.

Па рецимо најпослије, да буде и то
што је немогуће, то јест да Албанија
створи својом сопственом силом државу,
ко ће то финансирати? Земља без путо-
ва, школа, поште, брзојава и без жеље-
зница стаје много, много новаца!

Па када би то све и успјело, кад би
се нашло и пожртвованих финансијера,
који би дали новаца, зар ће Албанија
као некад Шлезвиг-Холштајн бити уви-
јек камен смугње међу Италијом и Ау-
стро-Угарском? Зар неће Албанија гра-
витирати Италији, ако би се једанпут
балканске државе окренуле с Аустро-
Угарској? Зар није нужно да све употри-
једимо, да балканске државе постану
опет аустрофилским? Тако ће наше ро-
ђево дијете, ако нам икад успије, да га
одржимо на животу, бити опасност за
нас саме.

Сан с албанској утопији довео нас је
до прага опасног рата и стао нас је јед-
ну милијарду. Па ипак: Наде, које су
спојене са стварањем ове државе, неће
се никад испунити. А сад расмотримо
случај, да смо напустили мисао о ства-
рању албанске државе. Да смо пустили
балканском савезу, да прогута албански
територију, не би га могао овај за чита-

вог свог живота прекухати, јер нема ни
новаца, да од те земље створи праву
културну државу. Ова ће земља пријети-
ти увијек опасношћу за њихов унутраш-
њи ред. Ако би пак једном постао Бал-
кански Савез противник Аустро-Угарске
монархије, онда бисмо увијек имали при-
лике, да преко мора снабдијемо Албан-
це оружјем и новцем, тако би они као
ребели много више слабили Балкански
Савез него држава, која нема никакве
животне способности, а налази се у вје-
читом врењу. Нема сумње, а то ће по-
казати већ најближа будућност, да се
између Бугара и Грка ствара непрести-
ви јаз. Ту би били Албанези језичац
навали.

Ми смо показали нашу снагу.

Ми смо показали, да можемо провести
своју вољу у Европи. Не би нам се има-
ло више пребацити, да смо слаби, кад
би смо задовољили жеље балканских
држава. Ми хоћемо да будемо господари
на Балкану и да имамо отворен пут ка
Солуну. То би могла бити цијена, под
којом бисмо уступили балканским држа-
вама територију. Нама треба хљеба за
наше раднике и новаца за наше фабрике
да узмогну дорастати за озбиљну кокурен-
цију на свјетском тргу. У мозгу наших
државника треба да лебди једна ријеч,
један појам: тржиште за нашу домаћу
робу. Нама треба трговачких пугова. На-
ма треба ваздуха и свјетлости за зној на-
ших радника. Тек тада биће времена за
идеалан рад у политици. Данас треба на-
бавити хљеба.

граф Алберт Штернберг.
(Neues Wiener Journal, бр. 6962.)

Какви су Арнаути?

— Мишљење једнога искусног Енглеца —

Нијемци су одмах, чим је питање Ар-
баније дошло на ганет, силно уздизали
и хвалили Арнауте као слободоуман, ви-
тешки и даровит народ. Један њемачки
граф чак их је назвао браћом Нијемаца
— можда се и није преварио — јер тре-
бало је, да се напакости Србији и Цр-
ној Гори и да се то постигне, морало је
Арнауте прослављати, да се може ство-
рити арнаутска држава, као противтежа
повећаним и ојачаним српским државама.

Познаваоци Арнаута, напротив, сви су
увјерени, да овај народ, који се ни сам
не осјећа народом, апсолутно нема спо-
собности за стварање државе. И то не
говоре само Срби и Грци, који су ту за-
интересовани, већ сасвим незаинтересо-
вани странци, којима се баш због тога,
што нијесу заинтересовани, мора покло-
нити вјера. Тако је сад у „Морнинг По-
ст“ изнио своје мишљење о Арнаутима
Енглец Ручел, који је пропутовао сву
Арбанију, а у Скадру се налазио од по-
четка оснивања града, па све док га
Црногорци нијесу заузели. Он каже, да
је могао доћи на мисао страдања албан-
ске државе само онај, који нема ни по-
јама о Арнаутима, а онда наставља:

Разлике вјерске, језикове и племенске
међу Арнаутима тако су велике, да у Ал-
банији не би могао владати ни један
владалац, изузевши ако би се служио
још и горим насиљима, него што се слу-
жила Турска. А гдје ће Европа наћи
принца, који би се хтио примити такве
задаће? Па и ако би се нашао такав
принц, ко ће му дати средства потребна
за то, да силом влада овом земљом?
Треба примијетити, да се мирним рије-
чима и савјетима код Арнаута не пости-
же ништа! Већи дио становништва је
бунтован, дивљ и нерадан! У Албанији
се обрађује само толико земље, колико
је Арнаутима неопходно потребно, да
добију најпотребнију храну, па и ово ма-
ло земље, што је обрађена, нијесу обра-
дили мушкарци, него жене, са којима се
тамо поступа горе него са робљем.

Нико у Арбанији не жели, да им ко у зем-
љу дође са путовима, жељезницама и дру-
гом европском цивилизацијом, напротив,
Арнаутима је стало само до тога, да им
остане неповријеђена њихова дивља сло-
бода, у којој раде што хоће.

Крвна освета примењује се у Албанији
на најдивљији начин. Сав новац, који Ар-
наутин има, употријеби у то, да набавља
оружје и муницију. У овој дивљини нема
ни романтике, јер Арнаутин не убија у
жестини и узбуђењу, већ хладно и про-
мишљено, па и то у увијек из засједе,
јер лицем у лице неће Арнаутин никад
да зађе у борбу са својим непријатељем,
већ га кукавно и подмукло убија из за-
сједе или издајством.

Скардарски надбискуп већ дванаест мје-
сени не излази из своје палате, бојећи
се, да не постане жртва крвне освете,
јер је његов нећак убио једног свог про-
тивника!

Вјера не задржава Арнаутина пред кр-
волоштвом, јер су сви они, па били му-
слиманске, католичке или православне
вјере, једнако крволочни, једнаки разбој-
ници. Земља са таквим становништвом
никако није у стању, да се сама уреди и
сваким покушајем стварања аутономне

Арбаније постиће се само то, да ће се
одложити оно, што је неминовно: да ће
Арбанију морати заузети једна или више
страних држава.

Тако је мишљење о Арнаутима добио
незаинтересован и баш због тога објек-
тиван Енглец, који је дуго живио међу
Арнаутима, а у Бечу још увијек пјевају
славу скипетарским разбојницима.

Реформе војске у Србији

— Аустро-угарски војни стручњак о српској
војсци —

Познати бечки лист „Neue Ezeie Fresse“
који није расположен према Србима, до-
носи један напис из пера свог нарочитог
војног сарадника. Преносимо овај напис,
пун признања војсци из Србије, да и шира
српска јавност сазна, како суде о срп-
ској војсци и њеном дјеловању у рату
објективни стручњаци.

Тим поводом, што је министар војни
генерал Бојановић подио Државном
Савјету један законски предлог на одо-
брење, по којем се рок службе у стал-
ном кадру на три године повисује и друге
реформе uvede, бечки лист пише:

„Од намјераваних преображаја један
од најважнијих је, да се рок службе у
сталном кадру повисује. По српском вој-
ном закону од 27. јануара 1901. постоји
општа војна обавеза у народној војсци
од 21 закључно до 45 година (први по-
зив десет година; други позив 7 година;
трећи позив 7 година; и 7 у одбрани
(ландштурму). (Пошљедњи позив, и то
од 18 до 20 и од 46 до закључно 50 го-
дина). Служба у сталном кадру код ко-
њиче и артиљерије је 2 године, а код
пјешака година и по. Стални кадар срп-
ске војске у мирно доба износи 2000
официра, 4500 подофицира и 30.000 ре-
дова, и нешто преко 10.000 коња. Од ре-
дова око 28.000 служи годину и по у
војсци. Контингент регрута износи око
20.000 људи, то је трећина свакидашњих
војних обавезника. Ако се рок службе
под заставом код сваког рода оружја по-
виси на три године, то ће се онда дана-
шњи стални кадар удвостручити, ако до-
садањи број регрута остаје у кријености.
По томе би се показивао број редова:
код коњиче и артиљерије нормални број
од 3500, односно од 5600, спрам досада-
њих 2000, односно 2000, односно 4200
људи, код осталих родова оружја број
од 48.000 спрам 24.000, тако, да би срп-
ска војска у мирно доба, рачунавши ста-
ње нормалних официрских и подо-
фицирских мјеста прије рата, бројила
63.100 људи. Размјер броја официра и
подофицира са бројем редова био је већ
и прије доста неповољан. Са приморав-
ању нуждом би се наметало повећање
сталежа ових категорија, при продужењу
службовања у сталном кадру мора се
претпоставити, да су у законском пред-
логу оваква означања у обзир узета.

Србија има данас округло 3 милиона
становника. Послије мира ће се овај број
са 1 милион повећати. Па пошто је телес-
ни састав становника оних крајева, које ће
вјероватно Србија добити, скоро једнак
тјелесном саставу становника садање кра-
љевине Србије, то се може и за ове овај
исти кључ примјенити, који данас у Ср-
бији постоји. Из тога излази да би се
годишњи број регрута са округло 7000
људи повећао и број сталнога кадра срп-
ске војске попео би се, уз претпоставку
да се за основу узме напријед наведени
зак. предлог на округло 90.000 људи, те
се тако према данашњем стању показује,
да се број сталнога кадра утростручи.

За вријеме рата показало се, што се
и предвиђало, да се врло осјетио не-
довољан број активних и резервних офи-
цира, што свакако није сметало, да се
српска војска сјајно тукла. Предлог ми-
нистра војног Бојановића садржи и два
врло важна одређења, којима се иде за
тим, да се овај недостатак официра убла-
жи. Прво је ослобођење активних офи-
цира од плаћања порезе, једна одредба,
која је у страним државама, као на при-
мјер и код нас, већ одавно у кријености;
друго је исплата годишње таксе, пензије
— другојаче се годишњи принос од 280
динара за екипирање не може означити
— резервним официрима. Ово наређење
ће свакако многе побудити, да именоване
за резервних официра постигну. Од-
редбе досадањег војног закона су многе
од тог одвраћале. Универзитетлије су до
сада по године служиле, и онда испит
за резервних официра полагали. Ако пак
испит не положи, то се служба у војсци
продује са даљих 14 мјесеци тако, да
они који испит не положе имају 20 мје-
сеци служити, док оне универзитетлије,
који се пријављују за службу у војсци а
да не аспирирају на чин резервних офи-
цира, имају само 18 мјесеци под заста-
вом служити, и ако постигну за вријеме
обуке „врло добре“ резултате, већ се
пуштају кући досрле 14 мјесеци. Овдје
се има урачунати, да је фактично одслу-
жено вријеме у војсци ушљед уобичајених

дужних одступа, у међувремену фактично пош и краће.

Чланак се завршује овим ријечима: Српски народ је ушљед извојеваних великих војничких успјеха за војску одушевљен, у позадини прикрива се силуета опреке са Бугарима, која је већ дала повода нервозним гласовима. Земљиште је добро приугодно, и да ће овај предлог прихваћен бити, не изгледа ни мало невјероватно.

Дневник

Официри из Србије. Почетком ове године у нашу су земљу допутовали три официра из Србије т. г. мајор **Љубиша Љубишић** и капетани прве класе **Милош Банићкић** и **Драгутин Блашковић** са три батерије крупних брзометних топова. Они су били придодани нашој војсци и додијели су зетском одреду. Сва тројица ових артиљерских официра имали су позиције у непосредној близини Бардањола и прво њихово учествовање у операцијама наше војске било је у далеко познатој тродневној крвавој битци приликом заузимања Бардањола. Како у тој битци, тако и дошње све до пада Скадра ови ваљани артиљериски официри братске нам Србије истакли су својом савршеном спремом, одлучношћу и окретношћу тако, да су са свога рада и држања стекли опште симпатије и уважавања. После заузимања Бардањола, т. мајор Љубишић и г. капетан Блашковић остали су и даље у зетском одреду, док је г. капетан Банићкић додијелен приморском одреду, гдје је са својом батеријом имао позиције на Широком Вису. Када су завршене операције наше војске, они су преко Скадра дошли на Цетиње, гдје су се све до данас бавили, предустретани општом пажњом, поштовањем и љубављу. Како су неки дан добили из Србије наређење, да се врате у отаџбину, Његово Величанство Краљ, који их је за све вријеме њиховог боравка у нашој земљи милостиво предустретао с нарочитом пажњом и наклоношћу, као год и сви чланови Краљевске Породице, у суботу је благоизволио да их задржи на ручку, а у понедељак их је примио у опрштајну аудијенцију, захвално им се на њиховом неуморном труду и ревностном раду одликујући их. Г. мајору Љубишићу додијелен је Данилов орден трећег степена и сребрна медаља за храброст, а г. капетанима четвртог степена и сребрна медаља за храброст. Том приликом Његово Величанство Краљ благоизволио им је саопштити да ће, Његовим заузимањем, и у Србији бити одликовани због њиховог ревностног рада. У суботу у вече у „Гранд Хотелу“ овдашње грађанство приредило им је банкет, а у недељу у вече њихове колеге, црногорски официри. Они су јутрос отпутовали са Цетиња преко Солуна за Скопље, истим путем којим су и дошли, срдечно испраћени од својих пријатеља и поштоваоца, које су у свој нашој земљи за ово вријеме у врло великом броју стекли. При расстанку с њима, ми им желимо срећан повратак у отаџбину, која се оваквим официрима може само да поноси, јер су они војску братске Србије овдје достојно репрезентовали. За све вријеме њиховог боравка наш народ, који је у непосредној близини посматрао њихово благотворно дјелство у операцијама наше војске, од кога је у највећим окршајима и лично црно користи, обасипао их је на сваком кораку пажњом и љубављу, гајећи према њима највеће симпатије и уважавајући њихов благотворан рад у нашој војсци. Поносан и горд што их је имао у својој средини, он их испраћа са највећом љубављу, желећи им срећан повратак у отаџбину, којој су код нас образ осветљали и оправдали онај лијепо глас, који у цијелом свијету њена поносна војска ужива. Срећан вам пут, драга браћо, лични официри братске Србије!

Руски посланик. Страни листови јављају: Руски посланик на Цетињу пл. Гирс борави на одсуству у Висбадену. Како се из добро обавјештеног врела дознаје, пл. Гирс се неће враћати више на своје мјесто, на Цетиње.

Умро епископ жички. У Чачку, у Србији, умро је епископ жички Сава Дечански послане дугог боловања у 82 год. и сахрањен је у манастиру Жичи. Био је добар пастир, родољуб, јунак и вриједан човек. Радио је и на књижевности с успјехом. Све своје имање оставио је на просветне и добротворне сврхе. Вјечан му помен.

Скупштина читаонице. У недељу прије подне била је годишња скупштина Цетињске Читаонице. Као и обично, била је доста слабо посеђена. На скупштини је поднесен извјештај управе о раду, благодани и књижици, као год и извје-

штај надзорног одбора, који је управу издвојено разрешити. Сви су ти извјештаји прирмљени без дебате. Послије тога се прешло на бирање нове управе, која је састављена, с незнатном измјеном, тогво из досадањих чланова управе. На крају је доведена дебате о разним предлозима појединих чланова и она је трајала све до подне, када је и скупштина закључена.

Још једна сензација. У аустријским војним круговима опет је никла још једна сензација: откривен је нов случај шпијонаже. Док се у Пешти над поручником Јандрићем још води истрага због шпијонаже, у коју су умјешани и многи други аустријски официри, догле је шеф генерал-штаба у Прагу пуковник Редл сам себи судио — убио се у једном бечком хотелу. Као што пишу бечки листови, његово самоубиство у почетку је било јавности загоњено, али је сада утврђено да се убио пошто је откривено, као што и „Militärische Rundschau“ доноси, да је одржавао хомосексуалне односе и да је шпијонирао и одавао војничке тајне агентама једне стране државе. Овај догађај изазвао је силну сензацију и о њему су пуни ступци не само бечких и аустријских листова, него и страних.

Парастос Друштво Цетињска Читаоница држаће 26. ов. мј. у Влашкој Цркви у 11. часова прије подне парастос својим погинулим и умрлим члановима за вријеме рата: Павлу Пламенину, командиром; Перку Вукотићу, барјактару бригадном; Петру Дрецуну и Божини Бацановићу.

Како је у Арбанији. Сад и сами чланови привремене владе у Арбанији признају да је у Арбанији неспособно стање и да не могу ништа учинити без помоћи са стране. Како је тамо, сад већ не крије ни привремена влада. Тако се министар унутрашњих послова арбанске владе, Муфти беј, тужио пред једним бечким новинаром, како је у Арбанији настао очајан положај због неодлучности великих сила. Привремена је влада, рекао је Муфти беј, без крви и без снаге. Велике силе пак до сада нијесу учиниле ништа, што би влади дало животне снаге, коју јој не може да даде сирота смућена земља. Крајње је вријеме, да велесиле учине нешто за Арбанију, ако држе, да Арбанија треба да буде. Заиста је сумњиво, што се Арбанија тако дуго оставља сама себи, а она сама од себе не може ништа постати. Прилике су већ чисте неспособне, на ипак је привремена влада отворила већ шест школа и једно брајовно и поштанско звање. Али она чема још ни поштанских марака! Спољни је положај такође вољо неповољан. Грци стоје на двадесет километара од Валоне, а Срби навалују са истока и сјевера. Ако велике силе ускоро што не предузму, онда ће се, рекао је тај министар, наши непријатељи толико осилити, да можемо стрепити и од најгорега. — Други им даровали слободу, други раде на оснивање аутономне Арбаније, па сад чекају од других да уведу и ред и да се брину за њих, јер сами нијесу способни ни зашта, јер су незрели и недорасли за самосталан живот.

Нијемац о Црногорцима. Скадарски дописник „Frankfurter Zeitung-a“ пише својем листу: О владању Црногорца у Скадру могу се рећи само похвалне ствари. Ко другачије каже, тај лаже или сићушна присвајања, ради којих у осталом кривце редовно стиже заслужена казна, приказује као бог зна каква злочинства. Никад нигдје ни у Скадру, ни око њега не видјех пјана човека, и ако се у славу побједи много пило ракије (коју дописник означаје као слаткасто и јако вино од шљива) никад не видјех, да је икоја жена била извргнута каквој напасти, а ипак се момчад, лежећи и скривајући се у онкопима мјесеце и мјесеце бавила у својој фантазији бајословном харемском красотом и уживањем, које тобоже чека побједитеље. Црногорске кафеџице (Kafeschwestern), које свукуд сlijеде чете, дођоше и у Скадар. Не можемо рећи, да их је онамо довео љубомор, не, довела их је брига за гјелесно добро честитих синова земље. Ни на гусле се није заборавило, па уз кришећи турски фонограф, који на жалост ни тамо није остао ријетким културним даром Европе, радо се слуша пјевач српских народних пјесам о јунаштву и слави. Хоће ли народни пјевач — пита споменути дописник на концу — оцјевати и трагични свршетак рата? Чини се да хоће, јер с лица слушајатега тугаљива озбиљност неће да ишчезне...

Акција Есад паше. О акцији Есад паше у Арбанији страни листови имају извјештај, да се одлучно прихватио организације нове државе. У своме се раду Есад паша ослања на православне и муслиманске Арбанасе. Католички Арбанаси се подцијелили на присталице аустријске

и талијанске. С њима Есад паша не рачуна. Есад паша зна, да ће муслимански Арбанаси увјек тежити Цариграду, а рачуна и с тиме, да је будућа Арбанија са свих страна окруљена православним државама и стога је Есад паша, дошавши у Драч, у првом реду *прогласио православање државном вјером у Арбанији*, а православног митрополита у Драчу прогласио је главом арбанске цркве. По рука Есад пашина драчком митрополиту гласи: „Прва и нова арбанска влада обављује Вашој пресветости као митрополиту православне цркве, да нова влада у Вашој особи, као представнику православне цркве, признаје и проглашује православу вјеру и цркву државном у Арбанији и да ће је свима силама заштићавати. Извјештавајући Вас о томе, влада Есад паше моли Вашу пресветост, да о томе извјестите претпостављене власти.“ — Драчки митрополит извјестио је о наредби Есад паше прво митрополиту у Солуну, а овај му је дао потребна упутства. Православних Арбанаса има преко 400 хиљада душа. Есад паша намерава, да се са својом војском смјести у Тирани или Елбасану, гдје се налазе његова велика имања. Он је најбогатији у свој Арбанији, имање му се цијени на 40 до 50 милиона франака, а уз то има добро оружане војске до 40 хиљада. Огуда Есад паша ужива највећи углед у Арбанији. Есад паша не признаје министре Ђемалове владе и не узима их ни подашта. Они ни иначе не уживају никакав углед у земљи.

Црногорац на бојишту

Кад се креће српска војска,
Са Цетиња поља равна
Испред двора Краљевога,
Краљ узјаха свога хата.
И свакојер благосиља:
Свемогућег Бога моли
Да им срећу он поклони,
Стару срећу ваздакадњу.
И још њима рече ово:
„Црногорци моји храбри,
Свемогућим вас преклињем,
Прегни сваки колико можете
И на јуриш да узмемо
Скадар тврди на Бојани.
То је наше некад било,
Не жалите умријети,
Тек душмана да сатремо.“
Црногорци соколови
Похиташе ка' на свадбу,
Послушаше свога Краља,
Полеташе ка' орлови,
И животе не штеђаху.
Тек да узму Скадар тврди.
Подјуче су потрајали
Не могуће тако пређе,
Није тако Скадар умет,
То је тлва свет Балкана.
Јуришаше у два пуца,
Бог им даде стару срећу,
Неки даше ланце кете,
Бомбардујаше Скадар,
Не боје се од куриума
Нити топа нити артиљерије,
Ускочише у град Скадар
И Тарабони су тврђаву...
Своју дужност одужише,
Своје Краљу и Владару,
И Свевишњем на висини.
И ако су изгинули,
Остаће им име славно.
У књиџама записано
Вазда ће се помињати,
Док је сунца и мјесеца.
Вјечни покој њима био,
Слава свима јунацима!

Ф. Лопичић

Црној Гори

Има више пет вјекова
Српско царство да пропаде,
И да сила османлиска
Српској слави на пут стаде;

Душаново силно царство
Од Лазара уграбила,
И његове многе земље
Са ногама погазила;

Ал' све није погазила,
Јер стијене Црне Горе
И хероји црногорски
Остадоше да се боре.

Да се боре за слободу,
На Косову што пронаде,
Када друго Српство цјело
Под тешкијем игом паде!..

Држало се надчовјечно
Твоје стјење, Црна Горо,
И јунаштву дјече твоје,
Поклонит' се свако мор'о.

Зато мајко, Црна Горо,
Син славнијех гора твојих
Синовски ти поздрав прати,
Из далеких страна ових.
Самсон, М. Азија 1913.

М. П. Иванишевић

БАЛКАНСКОМ САЗЕЗУ

Петстотина љета мукe и вапаја
Од кад сузе лије сиротина раја! —
Петстотина љета мукe, робовања
Што прегрије Србин — ох, да грозног стања! —
За петстотин' љета притискат' га тама,
— Да зачути злота са Божјег храма,
Не видјети сунца, не окусит' правде,
Непрестано гледат' што тирани раде:
Ој, како му дјечу на вјешала пену,
А тужне им мати испод ногу степену...
Ко би све то мога' издржати — ко би?!
— До балканска раја, што ју Турчини роби!
За петстотин' љета раја сузе лије,
Иде боса, гола, камен трист' умље,
Ал' те сузе нису ка' обичне сузе:

— Та слободу тиран насилно му узме —
Већ те сузе бреху чудотворас моћи:
Њих су могли видјет' и у тамној ноћи
Они, који блију, што за браћу жају,
Који желе давно поћи у том крају... —
И пружише руке један другом борци
(Понадјерије ето храбри Црногорци),
И створише савез слоге и прегнућа...
И потече крвац ратоборна, врућа,
И ублажи грозне те рајине мукe:
— Слободу и Правду, мац — доби у руке.
— Освета! освета!... загрмјеше сцени...
— А тешко л' га томе кога бије бјени!

Слава, вјечна слава Балканском Савезу,
И њиховом оштром од оружја резулт...
Загарац, 1913. Р. М. Чупић.

ТЕЛЕГРАМИ

Петроград, 19. маја. — „Вјесник“ је овлашћен да изјави, да је навод изнесен у чланку бугарског листа „Мира“, да је Русија она велесила, која је обећала Србији у случају одрицања јадранског приморја, Солун и вардарску долину — гола измишљотина. (Вјесник).

Софија, 20. маја. — Павлић и Гешов састали су се ноћас у Цариграду и сагласили се у начелу, да се састану министри предсједници савезничких држава ради узамног споразума о свима питањима, која интересују савезнице.

Лондон, 21. маја. — Према инструкцији бугарске владе, Данев је синоћ отпутовао за Софију.

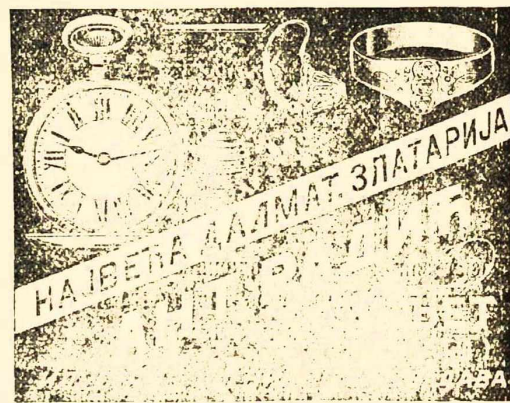
Лондон, 21. маја. — На данашњој конференцији савезнички и турски делегата расправљали су питање о поступку како би се уредили додатни протоколи и одлучили су, да то уређење изврши комисија, која ће се састати у сриједу. Конференција ће се поново састати у четвртак.

Букурешт, 21. маја. — Министарски Савјет је изабрао лица, која ће учествовати у комисијама и то у првој: која ће ограничити линију око Силистрије, у другој, која ће утврдити зону гдје Бугарска неће моћи имати утврђења, трећу која ће утврдити накнаду оним бугарским грађанима, коју буду напустили Силистрију. Избор нових лица поднијеће се на одобрење краљу, а такође саопштити и бугарској влади, која ће изабрати своје пуномоћнике.

Биоград, 21. маја. — Тврди се, да ће састанак четири министра предсједника бити у Биограду или Солуну.

Солун, 21. маја. — Два генералштабна српска пуковника, посланик српски у Атини и посланик грчки у Биограду приспјели су овдје.

Цариград, 21. маја. — Међународна комисија утврдиће границу турско-бугарску на основи Енос-Мидија.

П. п. бр. 1. 27—50

Црногорска Банка излаје под најам од 20 јуна сав други спрат свога здања са свима принадлежностима.
За услове обратити се истој.
П. п. бр. 5. 4.5

УЏБЕНИЦИ
ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
као и остале ђачке и канцеларијске потребе могу се добити у књиџари **Ш. Г. Лаковића у Никшићу.**
П. п. бр. 6. 2.5